

I. MISTÄ NIUKKUUDEN PEDAGOGIIKASSA ON KYSYMYS?

Oi, Anni Swan, oi, Anni Swan,
sä kuinka tiesit, mistä on kymmys?!

Hector: Mistä kymmys?!

Onko peruskoululla, tai millään sen edeltäjällä, ollut ikinä mitään tekemistä, minkäänlaista osaa tahi arpaa esimerkiksi *Teemu Selänteen*, *Magnus Lindbergin*, *Aki Kaurismäen*, *Stefan Lindforsin*, *Linus Torvaldsin*, *Jari Litmasen*, *Jarppi Lepälän*, *Esa-Pekka Salosen*, *Mika Häkkisen*, *Sofi Oksasen*, *Renny Harlinin*, *Ville Valon*, *Olli Mustosen*, *Kristian Smedsin* tai *Tove Janssonin* uraan? Siis aivan oikeasti, onko se nimenomaan ollut koulun ansiota, että he ovat poikkeusyksilöitä, että he ovat löytäneet lahjakkuutensa ja ominaislaatunsa, että he ovat lyöneet itsensä omalla alallaan läpi ja pärjänneet siinä jopa globaalissa mittakaavassa?

MITÄ TARVITAAN JA MITÄ EI?

Parinkymmenen viime vuoden aikana aallonharjalle on nousut vuorollaan yksi jos toinenkin trendinikkari, elämäntapa-pedagogi tahi pakkiguru ja saattanut muut häpeään, saanut meidät riviopettajat näyttämään nukkavieruilta pelleiltä, kulahtaneilta seinäruusuilta ja joltakin, mitä kulkukoira on yön aikana raahannut ulko-oven eteen.

Niukkuuden pedagogiikka on meidän tavallisten peruskoulun opettajien vastaisku kasvatus- ja opetustrendeille.

"Kari E. Turusen mukaan pedagogiikka on opetuksen näkemystausta ja harjoitettua käytäntöä. – – Usein se on perinteistä käytäntöä, kokemuksesta ja mallista opittua, persoonallisia tapoja, tottumuksia ja hankittuja valmiuksia, tottumuksia ja mieltymyksiä. – – Pedagogiikan voisi Turusen ajatuksia mukaillen määritellä tarkoittamaan tapaa, jolla opetus järjestetään, ja tuon tavan näkemyksellisiä perusteita."

Martti Hellström: Sata sanaa opetuksesta

Niukkuuden pedagogiikka ei ole mitään oikeaa eikä varsinkaan maailmoja mullistavaa kasvatusoppia. Se ei ole mikään viisastenkivi, jota hieromalla kaikki asiat, pulmat ja solmut ratkeaisivat. Se ei ole valitettavasti edes Aleksanteri Suuren miekka.

Niukkuuden pedagogiikka on eräänlainen ajatusmalli, joka on syntynyt vastineena nykylasten huoneet, vapaa-ajat, lomat ja mielet täyttävälle yltäkyläiselle tavara- ja kokemuskaaokselle, siis sille, että mikään ei ole enää mitään, kun kaikkea on maisteltu ja kaikki on jo saatu. Miten koulu kykenee ikinä kilpailemaan sen kanssa, että lapset ovat koko pienen ikänsä eläneet elämystulvassa puuhalandiassa, kotipitseriassa, peli-imurissa, mediamyrskyissä, ostoshelveteissä, kaukomatkoilla ja lelumeressä?

Ei oikein mitenkään. Ei ainakaan järkevissä mittasuhteissa. Siinä ei auta, vaikka opettaja jonglööraisi kolmella värikkäällä appelsiinilla. Ei näitä sokerikoomassa tokkuroivia ja ylivilkkaiksi viritettyjä maailmanvalloittajia herätetä luokassa peilipallolla, metelillä ja värivaloilla.

Meidän aikamme on kulutus- ja nautintokeskeistä. Yksi elämän loputtomista paradokseista on, että kaikki keräävät ympärilleen yhä enemmän ja yhä arvokkaampaa tavaraa, joka on sitä arvottomampaa, mitä enemmän sitä on. Yhteiskunta jakaa niukkuutta taloudellisin resurssein, kun valtiovalta ja kuntapäätäjät kurittavat juustohöylällä koulutoimen takamuksia, mutta meidän tavallisten opettajien (ja tavallisten

vanhempien) tehtävä on siitä riippumatta priorisoida täällä arjessa omassa piirissämme henkistä jaettavaa.

Kokemusperäinen opettaminen johtoajatukseksi on tullut tiensä päähän siitä yksinkertaisesta syystä, että lapsilla on jo liikaa erittelemättömiä kokemuksia.

Maaailma ei riitä eikä mikään tunnu mil-tään, koska solut ovat täpötäynnä.

Learning by doing -koulukunnan kan-nattajat edustavat pysähtyneisyyden ai-kakautta ja ovat nykypäivänä vihovii-meisiä taantumuksen äänitorvia.

Learning by doing

Alun perin termi on tarkoittanut opiskelumetodia koulussa, mutta se on nyttemmin luontevasti siir-tynyt peruskoulusukupolven myö-tä teoriasta käytäntöön, esimerkik-si useisiin palveluammatteihin ku-ten kaupanalalle.

Niukkuuden pedagogiikka lähtee siitä vanhasta perusoi-valluksesta, että pieni on kaunista ja tosi pienikin täysin to-dellista. Se lähtee arkipäivän reaali maailmasta ja perusajat-telusta. Se lähtee *jalat maassa* -meiningistä, jota terveeksi jär-jeksikin kutsutaan. Terveen järjen määrittely on tietysti kovin subjektiivista, mutta kovin subjektiivista on koulutuspolitiik-ka ja siellä vallitsevien ”oikeiden oppien” markkinointi ollut maailman sivu. Kaikenlainen haihattelu ja ylibuukkaus on ol-lut kyllä kunniaansa, kun on pitänyt tuoda kouluille uusi kul-tainen vasikka palvottavaksi – kun uusi ministeri, pääjohtaja tai professori on halunnut saada oman kädenjälkensä Suomen koululaitoksen historiaan.

Niukkuuden pedagogiikka ei ole mitään pysyvää ja kiveen hakattua, koska mikään muukaan pedagogiikka ei sitä ole. Niukkuuden pedagogiikka ei ole edes mitään täsmällistä, ei yhdenmuotoista eikä yksiselitteistäkään. Sen arvot tulevat pe-rinteestä, mutta ei nykyaikaa voi sivuuttaa. Kumpaakaan ei ole ilman toista. Siksi niukkuuden pedagogiikkaa on helppo syyttää ajatuksettomuudesta, epätäsmällisyydestä, ajalehti-misestä, ahdasmielisyydestä, jälkeenjääneisyydestä, paikoilleen jämähtäneisyydestä ja miljoonasta muusta, sinänsä aivan oi-keutetusta asiasta. Jokainen meistä on omalla kannallaan oi-

keassa. Täysin samat argumentit tuntuvat sopivan sanojasta riippuen mihin tahansa kohteeseen.

Niukkuuden pedagogiikassa ei toisaalta tarvita mitään, mikä erityisesti maksaa. Se ei vaadi erikoisia huoneratkaisuja tai uutuuttaan hohtavia laitteita – ei yhtään mitään spesiaalia. Se vaatii vain *tervettä järkeä*, vain *perusasioiden tajua* ja ainoastaan *yksinkertaisia totuuksia*. Se vaatii kykyä erottaa oleellinen epäoleellisesta pintakiillosta.

MISTÄ SITÄ SAA JA MITEN SITÄ VOI TOTEUTTAA?

Paras paikka toteuttaa niukkuuden pedagogiikkaa on *suomalainen peruskoulu*. Suomalainen peruskoulu on vapain mahdollinen koulumuoto, sillä se sietää ja sisältää tuhansia eri käsityksiä hyvästä opettamisesta ja hyvästä oppimisesta. Peruskoulu on lihaksi tullut rusinapullien rusinanpoimija. Peruskoulu on yhtä vahva kuin sen opettajat.

Koulutus- ja perhepolitiikka eivät ole yleensä kovin mediaseksikkäitä aloja, etenkin juuri poliittisessa mielessä, koska kovia tuloksia ei voida kirjata heti, vaan niiden vaikutukset näkyvät vasta vuosien päästä. Trendi on kuitenkin ollut jo jonkin aikaa sen suuntainen, että lähes kaikki puolueet vaativat peruskoulun opetusryhmien pienentämistä sekä erityis- ja tukiopetuksen lisäämistä. Viimeistään kouluammuskelut pakottivat myös valtapuolueet ottamaan kantaa koulun arjen isoihin kysymyksiin.

Hyvät aiheet ja käytännön toteutuminen eivät kuitenkaan useinkaan kohtaa. Syyllinen pitää aina löytyä, ja tässä tapauksessa kaikki tietävät syyllisen nimen: *raha*. Raha pyörittää maailmaa ja ratkoo monia kysymyksiä tässä yhteiskunnassa. Juuri siksi opettaja elää täsmälleen sen todellisuuden kanssa, jonka valtiovalta ja hänen oma kuntatyönantajansa tarjoavat. Siispä arjen reaali maailmassa ei kannata turhaan rasittaa itseään ja tehdä näiden kehysten kanssa tappelemi-

sesta päätyötään, vaan pitää työskennellä niistä piittaamatta. On päivänselvää, että kahdenkymmenen oppilaan luokassa on enemmän aikaa yksittäiselle oppilaalle kuin kolmenkymmenen oppilaan luokassa. Sen oivaltamiseen ei mitään viiden sentin einsteinia tarvita.

Tämä näköjään säännöllisin väliajoin meidät housut kintuissa yllättävä lama vaikuttaa kyllä juuri noihin koulun pitämisen reunaehtoihin ja puitteisiin, mutta selvyuden vuoksi pitää tässä erikseen mainita, että niukkuuden pedagogiikkaa rahan niukkuus ei haittaa. Niillä kahdella ei ole mitään tekemistä keskenään. Se on hyvä tässä todeta selvin sanoin ja kahteen kertaan pianolangasta vääntäen: kunnan budjetin niukkuus ei liity niukkuuden pedagogiikkaan. Jopa päinvastoin: niukemmat rahat pakottavat opettajainhuoneiden proPELLIPÄISIMMÄTKIN koheltajat luopumaan serpentiinistä ja paperisilpusta tehokeinoina ja opettamaan yksinkertaisemmin. Lama pakottaa keskittymään oleellisimpaan. Kunnat tulevat epäilemättä taas turvautumaan ensimmäiseksi mieleen juolattaviin vanhoihin ratkaisuihin eli supistavat opetustuntimääriä, lomauttavat opetushenkilöstöä, asettavat sijaiskiellon, kasvattavat ryhmäkokoja, supistavat tarvikkeille, siivoukseen ja ruokaan varattavia määrärahoja ja niin edelleen. Isoja yllätyksiä ei liene odotettavissa.

Niukkuuden pedagogiikka pohjautuu yksinkertaiseen perusopettamiseen ja seisoo näin aavistuksen tukevammin molemmat jalat maassa kuin sano-kaamme *höpsismi* tai ikivanha tuontitavara *freinetpedagogiikka* ja mitä näitä kaikkia ihmeitä onkaan. Niukkuuden pedagogiikassa oleellisia eivät ole metodit, joilla sidotaan opettajien kädet, sille eivät ole tärkeitä luokan sei-

Höpsismi (alk. Flipism)

Carl Barksin "Flip Decision" -tarinassa (Walt Disney Comics Et Stories Nr. 149, 1953) Aku Ankka ratkoo vastaantulevia tilanteita kolikkoa heittämällä.

Höpsisillä on paljon annettavaa tällekin ajalle. Itse asiassa höpsismiä käytetään nykyäänkin useilla päätöksentekotasolla. Miten muuten olisi selitettävissä, että näköjään älykkäät ihmiset ovat juuri päinvastaista mieltä asioista? Onneksi he kokoontuvat kolikkoineen kukin omissa puolueissaan.

nien oikeat värit eivätkä tarkasti määritellyt välineet. On aivan sama, toteuttaako niukkuuden pedagogiikkaa liitutaulun

Freinet, Celestin (1896–1966)

Ranskalainen pedagogi

Freinet esitti osuvat, oikeaoppiset ja radikaalit näkemyksensä juuri oikeaan aikaan ja pystyi aidolla tavalla vavisuttamaan ajan luutuneita näkemyksiä. Kas, mutta nyt hän eletäänkin jo pitkällä 2000-luvulla. Onneksi Freinet näki tämänkin etukäteen ja vapautti opettajat luomaan omaa pedagogiikkaansa kunkin ajan vaateiden mukaan. Vähänx ihquu! Kunhan myös opettajat muistaisivat tämän perusopin.

ja karttakepin, piirtoheittimen ja diojen vai mediaheittimen ja tietotekniikan avulla. Niukkuuden pedagogiikka ei ole kiinni loputtomasta varustelukilvasta, eikä se sido ihmistä yhteen välineeseen vaan päinvastoin kannustaa käyttämään jo olemassa olevia resursseja kukin tahollaan.

Opettajan ei ole missään eikä milloinkaan järkevää, luontevaa, tuottavaa eikä henkisesti kannustavaa yrittää vä-

kisin kiinnittää itseään mihinkään ulkoa tuotuun ismiin taioppiin, ei mihinkään, mikä ei tunnu luontaisesti omalta, mihinkään, mitä ei voi ilman väkinäistä ponnistelua toteuttaa. Opetuksen ja menetelmien pitää lähteä sydäimestä ja siitä, mihin itse uskoo. Kaikki muu on teeskentelyä ja pitkän päälle henkisesti raskasta tai ulkokultaista. Oppilaatkin näkevät sen läpi.

MITEN TÄMÄ KIRJA TOIMII?

Tämän kirjan tekniikkana ovat paljolti provosoivat kysymykset, joihin ei edes kaikkiin vastata. Ei aina tarvitse vastata! Hyvä kysymys on vähintään yhtä inspiroiva kuin kirjanoppinut, tyhjentävä vastaus. Hyvä kysymys jättää enemmän tilaa vastauksille kuin valmis vastaus. Parhaimmillaan lukija täydentää vastaukset itse tai jopa haluaa muuttaa kysymykset oikeammiksi.

Jos et jaksa pohtia, vastata, kysyä tai edes väittää vastaan tämän kirjan ajatuksiin, pikakelaa suoraan kirjan viimeiseen lukuun äänikirjaversiota odotellessasi. Siellä on luetteloitu ilman perusteluita tämän kirjan luvuissa esitettyjen väitteiden pohjalta laaditut niukkuuden pedagogiikan toteuttamisohjeet.

Jos väite ”Kulutussyhteiskunnan mediahuuma on humaluttanut kotien lisäksi jo virastojen päällikötkin hätiköimään päätöksiään” tuntuu oikealta, tiedät heti, mistä tässä puhutaan. Jos mainittu väite tuntuu sen sijaan vieraalta, huolehdi riittävästä valaistuksesta, ota mukava asento, kirja käteen ja varaudu haasteelliseen luku-urakkaan. Pussillinen makeisia saattaa myös auttaa.

Kirjassa toistuvat myös osittain samat aiheet luvusta toiseen, sillä suoraan sanottuna, suurin piirtein, sellaista elämä on: kaikki liittyy kaikkeen. Lukijaa palvellakseni olen selittänyt lyhyesti joitakin mainittuja käsitteitä ja henkilöitä. Näillä kommentteilla tarkoitukseni on tähdentää johdonmukaisesti yleissivistyksen tärkeyttä. Jos olet jo riittävän sivistynyt, hypää esittelyjen yli.

Mitä tulee tämän kirjan laajuuteen, pitäisi tietenkin olla niin, että kirjan voisi lukea yhdellä silmäyksellä. Tämän kokoelman sivumäärän tulisi ehkä jopa alittaa sellainen joka kodin perusteos kuin *Toimivia laihdutusvinkkejä Oliver Hardyn tapaan*, mutta toisaalta on ehkä perusteltua, että kuitenkin yritän taustoittaa asioita varsin laajasti. Sitä paitsi lukijan on kätevempi väittää vastaan, jos on jotain, mitä voi konkreettisesti vastustaa. Samoin silloin tämä kirjan käyttäminen oven pönkkänä on huomattavasti helpompaa. Vastaavasti on hieman työllämpää, jos kohta haastavampaakin, taitella lennokkia tällaisesta kirjasesta.

Hardy, Oliver (1892–1957)

Amerikkalainen elokuvakoomikko, duon Ohukainen ja Paksukainen toinen osapuoli

Usein turhaan vähätellään Hardyn merkitystä parivaljakon elokuvien luomisessa, sillä varsin erikoinen olisi Laurel & Hardy ilman Hardya. Nykyään olisi jossakin määrin poliittisesti epäkorrektia kutsua julkisesti henkilöä paksukaiseksi. Hardyn tapauksessa ainoastaan pahansuopa ihminen saattaa pitää häntä hieman pyylevänä.

Kaikkea ei voi koskaan saada. Se on väite numero yksi.